

Nr 63

Av herr **Hermansson**, om vidgad uppgiftsskyldighet för aktiebolag.

Det måste anses vara ett samhällligt intresse, att så stor insyn som möjligt råder i de stora företagens skötsel och ekonomiska läge liksom beträffande vilka kapitalgrupper som äger och kontrollerar dem. För de anställda är det av särskild vikt att äga kunskap om dessa förhållanden i de företag där de utför sitt dagliga arbete.

Gällande aktiebolagslag av den 14 september 1944 stadgar också åtgärder för att vissa förhållanden skall vara underkastade offentlig insyn. Sålunda skall enligt 39 § särskild aktiebok föras där aktierna finns upptagna i nummerföljd med uppgift å aktietecknarna. Aktieboken skall genom styrelsens försorg hållas tillgänglig för envar som vill taga kännedom om densamma.

För aktiebolag gäller även registreringsskyldighet, varvid registreringsmyndigheten (vanligen patent- och registreringsverket) i registret bl. a. skall införa namn och hemvist å styrelseledamöter, verkställande direktör och firma-teknare (193 §).

Vidare skall genom styrelsens och verkställande direktörens försorg avskrift av balansräkningen, vinst- och förlusträkningen, förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen varje år insändas till registreringsmyndigheten (126 §).

Det förefaller angeläget att på vissa punkter utvidga denna offentliga redovisningsskyldighet så att större kunskap om särskilt ägande- och kontrollförhållandena inom aktiebolagen kan bli tillgänglig för allmänheten och de anställda.

Om man bortser från att aktieböckerna inte alltid återspeglar de aktuella ägandeförhållandena, är det i princip möjligt för en anställd eller annan intresserad person att undersöka ägandefördelningen av aktierna inom ett visst aktiebolag. Det är emellertid ett mycket tidsödande företag, särskilt i stora bolag med flera hundra tusen aktier.

Det demokratiska intresset att bättre känna till ägandeförhållandena inom företagen borde motivera bestämmelser om en sammanfattande redovisning av aktiefördelningen, exempelvis så att varje aktiebolag skulle vara skyldigt att årligen redovisa vilka som är de tio största aktieägarna samt deras aktieinnehav.

Fullständig kunskap om ägandeförhållandena inom aktiebolagen ger emellertid ändå inte ett tillfredsställande svar på frågan, vilka som bestämmer i bolagen. I realiteten är det mycket svårt för den stora majoriteten av aktieägarna

att utöva den bestämmanderätt över företagens affärer som de genom bestämmelserna om rösträtt i förhållande till aktieinnehavet i princip är tillförsäkrade på årsstämmorna. I många aktiebolag visar gjorda undersökningar, att det är mycket små grupper av aktieägare — ibland endast en eller ett par personer — som på bolagsstämman disponerar röstmajoriteten.

Enligt aktiebolagslagen 118 § skall å stämman ordföranden upprätta och till godkännande framlägga en förteckning över närvarande aktieägare och ombud för aktieägare med uppgift å det antal aktier, för vilket envar av dem äger utöva rösträtt. Denna röstlängd skall intagas i protokollet.

Skyldighet föreligger emellertid icke att insända protokoll från stämmorna till registreringsmyndigheten eller att till denna meddela röstlängden. En stickprovsundersökning visar att stämmoprotokoll av många aktiebolag endast insändes till patent- och registreringsverket, när sådana förändringar vidtagits beträffande styrelse, firmatecknare etc. som enligt lagen skall registreras. I en rad fall finns stämmoprotokoll, men utan att röstlängden bifogats.

Ofta är det därför mycket svårt att erhålla uppgifter om röstfördelningen även på de stora aktiebolagens årsstämmor. Vid den undersökning som utfördes av Gunnar Lindgren av samtliga aktiebolag med över 500 anställda med undantag för banker, försäkringsbolag, statliga, kommunala och kooperativa aktiebolag visade det sig att av de 208 bolagen i denna storleksklass 163 någon gång under perioden 1939—1948 till patent- och registreringsverket insänt utdrag ur protokollen från årsstämmorna innehållande röstlistor. (Se Weltwirtschaftliches Archiv, Heft 2, 1953.)

Vid en av undertecknad företagen genomgång av hos patent- och registreringsverket tillgängligt material beträffande de 25 industribolag, som räknat efter omsättningen var de 25 största år 1957, visade det sig att röstprotokoll under något av de tio åren 1952—1961 fanns tillgängligt för 16 av bolagen. I de flesta fall fanns dock sådant röstprotokoll endast för något eller några få av de tio åren.

Från de inledningsvis anförda synpunkterna borde det vara motiverat att i aktiebolagslagen infördes sådana bestämmelser, att aktiebolag skulle vara skyldigt att årligen till registreringsmyndigheten insända stämmoprotokoll med röstlängder.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till sådana tillägg i lagen den 14 sept. 1944 om aktiebolag att i denna stadgas

dels förpliktelse för aktiebolag att årligen till registreringsmyndigheten redovisa de tio största aktieägarna och deras aktieinnehav samt desslikes hålla sådan uppgift tillgänglig för

envar som vill taga kännedom om densamma på samma sätt som aktiebok,

dels förpliktelse för aktiebolag att till registreringsmyndigheten insända protokoll med röstlängd över avhållna bolagsstämmor,

dels ock vitesföreläggande såsom enligt lagens 217 § vid underlåtenhet att insända de ovan nämnda uppgifterna.

Stockholm i januari 1963

C.-H. Hermansson